

بررسی وضعیت استعداد‌های درخشان در آموزش عالی

ضرورت و اهمیت شناسایی، پرورش و حفظ استعداد‌های درخشان با در نظر گرفتن موفقیت جوانان ایرانی در المپیادهای علمی جهانی و داشتن پتانسیل علمی درخشان برای تبدیل شدن به چهره‌های معروف علمی در سطح کشور و دنیا بر کسی پوشیده نیست. از طرف دیگر قرن بیست و یکم قرن دانایی و آگاهی نام گرفته و نیاز به تمرکز بر روی شناسایی، پرورش و حفظ استعداد‌های درخشان بیش از پیش احساس می‌شود. مساله پرورش استعداد‌های درخشان و تامین برنامه‌های آموزشی خاص برای آنان که در مقایسه با هم کلاسی‌های خود توانایی‌های ذهنی پیش‌رس یا کامل‌تری دارند و از بهره‌هوشی بالاتر از حد متوسط برخوردارند، در بسیاری از کشورها مطرح بوده و با توجه به ارزشهای رایج جوامع، عقاید مختلفی را برانگیخته است. در خصوص نقش آموزش عالی در شکوفایی استعداد‌های درخشان باید گفت که اصولاً آموزش عالی برای دانشجویان با استعداد بطوریکه در این موسسات آموزشی، تنها جوانانی باید تحصیل کنند که ظرفیت و استعداد‌های بالای آنان بتواند پاسخگوی هزینه‌هایی باشد که جامعه از افراد تحصیل کرده برای توسعه و پیشرفت اقتصادی اجتماعی و اخلاقی دارد، بنابراین اگر در دانشگاهها گروهی به غیر از استعداد‌های درخشان یافت شود، نظام‌گزینش دانشگاهی مورد سوال قرار می‌گیرد. (محب زادگان؛ یوسف؛ استعداد‌های درخشان و آموزش عالی؛ نامه آموزش عالی، فروردین ۱۳۸۴)

- شورای هدایت استعداد‌های درخشان

با توجه به نقش آموزش عالی، به عنوان بنیاد الگو دهنده اخلاق و پشتوانه فعالیت‌های علمی و صنعتی کشور و ایجاد یک سیستم ویژه پرورش استعداد‌های درخشان در سطح آموزش عالی برای تربیت سیستماتیک و برنامه‌ریزی‌سنجیده، منظم و علمی، و برای نیل به اهداف شکوفاسازی استعداد‌های درخشان در آموزش عالی مطابق مصوبه مورخ ۷۵/۹/۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورایی با عنوان "شورای هدایت استعداد‌های درخشان در آموزش عالی" برای تعیین سیاستها و راهبردهای عملیاتی و اجرای طرحهای آزمایشی شکوفاسازی استعداد‌های درخشان در دانشگاهها و مؤسسه‌های آموزش عالی در وزارت متبوع تشکیل شد.

به منظور انجام امور اداری، اجرای مصوبات شورای هدایت استعداد‌های درخشان و تعیین و توزیع اعتبارات مربوط به استعداد‌های درخشان در دانشگاهها از محل ردیفهای متمرکز وزارت علوم، دبیرخانه شورا در سال ۱۳۷۵ زیر نظر معاونت آموزشی وزارت علوم در دفتر امور آموزشی و تحصیلات تکمیلی تشکیل شد. همچنین این شورا به منظور بررسی، تدوین و اصلاح برنامه‌ها و آیین‌نامه‌های و دستورالعملهای مناسب برای حل مسائل و مشکلات مبتلابه دانشجویان دارای استعداد درخشان و تشکیل کمیسیون‌های تخصصی موقت برای بررسی موارد خاص، کمیته کارشناسی مسائل استعداد‌های درخشان را به عنوان بازوی مشورتی شورا در حوزه معاونت آموزشی تشکیل داده است.

ترکیب اعضای شورای هدایت عبارتند از: وزیر علوم، تحقیقات و فناوری (رئیس شورا)، معاونان آموزشی (نایب رئیس شورا) و پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ رئیس سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران؛ دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی رئیس سازمان سنجش آموزش کشور؛ دبیر شورای گسترش آموزش عالی؛ دبیر شورای هدایت استعداد های درخشان در وزارت بهداشت؛ رئیس دانشگاه آزاد اسلامی؛ سه نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاهها و مؤسسه های پژوهشی به پیشنهاد وزیر علوم و تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی و دبیر شورا که به پیشنهاد معاون آموزشی (نایب رئیس شورا) و تأیید وزیر انتخاب می شود.

شایان ذکر اینکه اهم مصوبات شورای هدایت در سایت اینترنتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به نشانی www.msrt.ir (بخش ساختار وزارت، معاونت آموزشی، دفتر امور آموزشی و تحصیلات تکمیلی، دبیرخانه شورای هدایت استعداد های درخشان) قابل دسترسی است.

– اهداف، شرح وظایف و اختیارات شورای هدایت استعداد های درخشان

- گسترش مرزهای دانش با استفاده از استعداد های درخشان ؛
- تربیت چهره های علمی شاخص به منظور تحکیم موقعیت علمی کشور ؛
- برنامه ریزی و سازماندهی مناسب برای شناسایی و شکوفاسازی و هدایت استعداد های درخشان به سوی اولویتهای کشور در حوزه علوم و فناوری و حمایت مادی و معنوی از آنها ؛
- بررسی مشکلات و مسایل مربوط به دانشجویان ممتاز و ارائه راهکارهای لازم.
- تصویب طرحها، آیین نامه ها و برنامه های آموزشی خاص استعداد های درخشان ؛
- تصویب ضوابط و مقررات مورد نیاز برای اجرای برنامه های مصوب؛
- صدور مجوز اجرای برنامه های خاص استعداد های درخشان به دانشگاهها و مراکز واجد شرایط؛
- نظارت بر نحوه اجرای برنامه های مصوب و ارزیابی اثربخشی اجرای برنامه ها؛
- فراهم ساختن امکانات لازم برای اجرای برنامه های مصوب و برطرف ساختن مشکلات موجود در این زمینه؛
- تصمیم گیری در مورد ادامه، اصلاح و یا توقف اجرای برخی از برنامه ها بر مبنای ارزیابی های به عمل آمده؛
- تخصیص اعتبارات خاص پرورش استعداد های درخشان به دانشگاهها و مراکز اجرایی؛
- تشکیل کمیته های تخصصی و کارشناسی برای تدوین و اصلاح برنامه های آموزشی و آیین نامه ها به منظور حل مسائل و مشکلات خاص این دوره ها.

برنامه‌ها و اقدامات انجام یافته

الف - اعتبارات

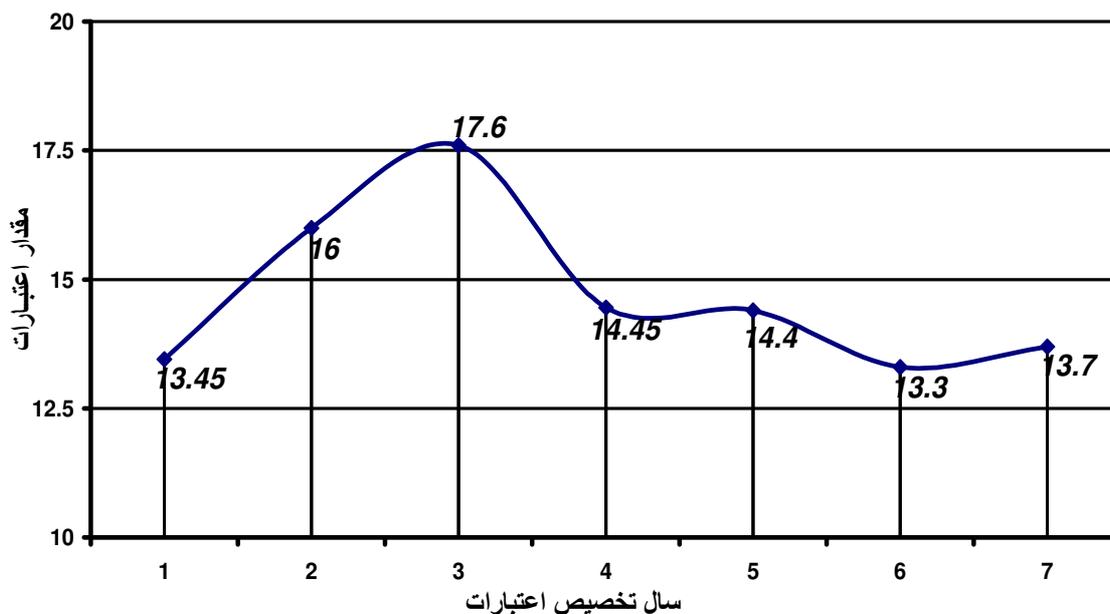
از سال ۱۳۷۹ اعتباراتی برای حفظ و پرورش استعدادهای درخشان در ردیف متمرکز وزارتخانه در نظر گرفته شد. میزان اعتبارات اختصاص یافته در طی سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ به صورت جدول زیر می‌باشد. با بررسی جدول و نمودار زیر می‌توان به دو نکته اساسی پی برد:

- ۱- اعتبارات اختصاص داده شده به مقوله مهمی چون استعدادهای درخشان خیلی کم است؛
- ۲- روند اختصاص اعتبارات استعدادهای درخشان پس از سال سوم (۱۳۸۱) سیر نزولی داشته است.

توزیع اعتبارات اختصاص یافته به استعدادهای درخشان طی سالهای ۸۵-۱۳۷۹

سال	اول (۱۳۷۹)	دوم (۱۳۸۰)	سوم (۱۳۸۱)	چهارم (۱۳۸۲)	پنجم (۱۳۸۳)	ششم (۱۳۸۴)	هفتم (۱۳۸۵)
اعتبارات اختصاص یافته (به هزارمیلیون ریال)	۱۳/۴۵	۱۶	۱۷/۶	۱۴/۴۵	۱۴/۴	۱۳/۳	۱۳/۷

نمودار توزیع اعتبارات استعدادهای درخشان (به هزار میلیون ریال)

ب- تسهیلات مصوب شورای هدایت برای دانشجویان استعدادهای درخشان

۱- تحصیل در دوره های دکتری پیوسته در رشته های خاص برای استعدادهای درخشان (مصوب جلسه مورخ ۷۶/۳/۱۷)

دوره دکتری پیوسته بیوتکنولوژی از سال ۱۳۷۸ در دانشگاه تهران دایر است و در حال حاضر تعداد ۴۸ نفر دانشجو در این دوره تحصیل می کنند. این دوره، دوره آموزش میان رشته ای خاصی است که متناسب با تواناییهای افراد سرآمد به صورت پیوسته و فشرده تنظیم شده است و با پذیرش فارغ التحصیلان سرآمد نظام آموزش متوسطه آنان را برای اخذ درجه دکتری *Ph.D* در این رشته و برای تحقق اهدافی چون تربیت نیروی انسانی پژوهشگر و متخصص در زمینه بیوتکنولوژی متناسب با نیازهای پژوهشی کشور، تربیت نیروی متخصص برای تدریس و پژوهش و ارائه خدمات مدیریتی در حوزه بیوتکنولوژی آماده می کند.

دوره دکتری پیوسته فیزیک در مرکز تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان دایر است و تعداد ۲۴ نفر دانشجو در این دوره به تحصیل مشغول هستند، هدف این دوره این است که پس از بازبینی اجمالی آموزش موجود فیزیک، برنامه ای برای آموزش و تربیت دانشجویان علاقمند و جدی ارائه شود به نحوی که فارغ التحصیلان آن، علاوه بر برخورداری از توان بالا و توجه به زمینه های فرهنگی و نیازهای اجتماعی و اقتصادی، حداکثر کارایی را در امر توسعه کشور داشته باشند.

دوره دکتری پیوسته ریاضی در دانشگاههای صنعتی امیرکبیر و تربیت معلم تهران اجرا می شود و تعداد دانشجویان این دوره ۳۲ نفر است، برنامه درسی دوره دکتری پیوسته ریاضی در جلسه مورخ ۷۹/۲/۱۹ شورای هدایت استعدادهای درخشان تصویب شد.

۲- ارائه تسهیلات آموزشی و پژوهشی برای دانشجویان ممتاز

هدف از تصویب این آیین نامه ها ارائه تسهیلاتی چون امکان تحصیل همزمان در دورشته تحصیلی، گذراندن برخی از دروس بدون حضور در کلاس برگزاری کارگاههای آموزشی، برگزاری کلاسهای زبان انگلیسی، امکان حضور در کنفرانسهای علمی، شرکت در کنفرانسهای علمی خارجی برای ارائه مقاله، عضویت در طرح امانت بین کتابخانه ای، شرکت در مسابقات علمی معتبر بین المللی و برقراری همکاری با سایر دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی برای استفاده دانشجویان از امکانات پژوهشی و آزمایشگاهی می باشد.

۳- پذیرش بدون آزمون ورودی در دوره های بالاتر تحصیلی

مطابق این مصوبات دارندگان نشان طلای کشوری از المپیادهای علمی دانش آموزی، برگزیدگان حائز رتبه اول تا سوم المپیادهای علمی دانشجویی، دانشجویان برگزیده نمونه کشوری در دوره های مختلف تحصیلی، برگزیدگان حائز رتبه اول تا سوم جشنواره های خوارزمی و رازی در مرحله کشوری؛ برگزیدگان حائز رتبه اول تا سوم مسابقه ها و جشنواره های معتبر علمی بین المللی؛ دانش

آموختگان رتبه اول دوره های کاردانی و کارشناسی با میانگین کل بالای هیجده و هفده، برگزیدگان مسابقات آموزشکده های فنی و حرفه ای و مسابقات ملی و جهانی مهارت می توانند طبق ضوابط مصوب شورای هدایت و دستورالعمل اجرایی مصوب دانشگاهها در دوره های بالاتر تحصیلی پذیرفته شوند.

۴- ارائه تسهیلات ادامه تحصیل از طریق شرکت در آزمون سراسری و کسب حداقل ۹۰ درصد نمره آخرین فرد پذیرفته شده در رشته - محل مورد تقاضا

طبق این مصوبه علاوه بر افراد مندرج در بند ۳ دانش آموختگان دوره های کاردانی و کارشناسی حائز رتبه اول با بالاترین میانگین کل در بین هم دانشجویان هم رشته و هم ورودیهای خود می توانند در دوره بالاتر تحصیلی از طریق سازمان سنجش آموزش کشور پذیرفته شوند.

ج- انجام طرحهای پژوهشی

از جمله طرحهای انجام شده در زمینه استعدادهای درخشان می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱- بررسی میزان موفقیت طرح تحصیل همزمان در دو رشته تحصیلی و ارائه راهکارهایی برای بهبود آن؛

۲- بررسی رابطه بین هوشبهر و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارای استعدادهای درخشان و عادی؛

۳- بررسی میزان موفقیت دورههای دکتری پیوسته و ارائه راهکارهایی برای بهبود این دورهها.

د- بررسی آماری دانشجویان ممتاز

آنچه از لابلای مجموعه مقررات آموزش عالی برمی آید این است که از نظر آموزش عالی دانشجویان دارای استعداد درخشان دانشجویانی هستند که واجد یکی از شرایط زیر باشند:

الف - دارندگان نشان طلای کشوری از المپیادهای علمی دانش آموزی ؛

ب - برگزیدگان حائز رتبه اول تا سوم المپیادهای علمی دانشجویی؛

پ - دانشجویان برگزیده نمونه کشوری در دورههای مختلف تحصیلی؛

ت - برگزیدگان حائز رتبه اول تا سوم جشنوارههای خوارزمی و رازی در مرحله کشوری؛

ث - برگزیدگان حائز رتبه اول تا سوم مسابقهها و جشنوارههای معتبر علمی بین المللی؛

ج- پذیرفته شدگان آزمون سراسری ورود به دانشگاه در مقطع کارشناسی و کارشناسی

ارشد پیوسته که نمره کل آزمون آنها به تأیید سازمان سنجش آموزش کشور ۲/۵

انحراف معیار از میانگین نمره های شرکت کنندگان در گروه آزمایشی ذی ربط بیشتر

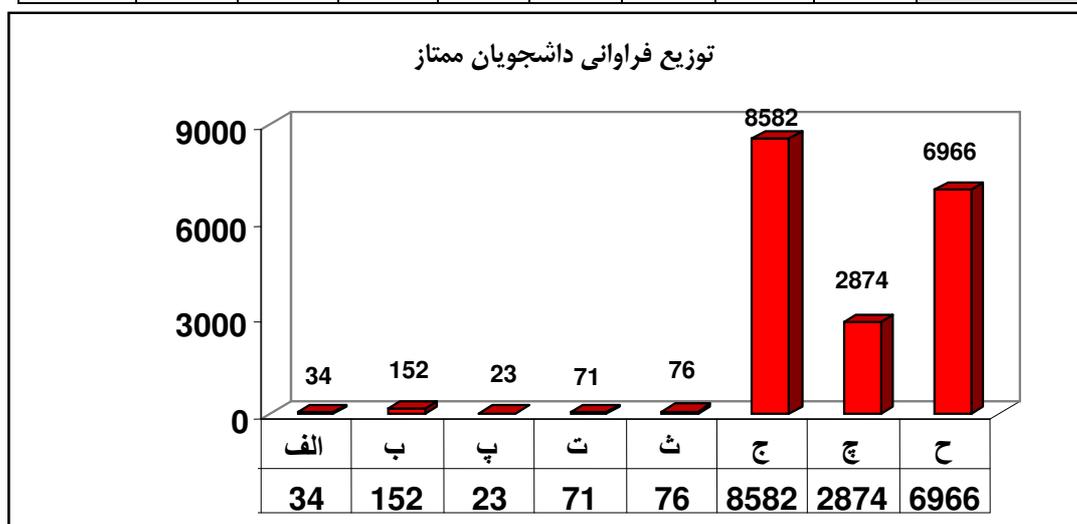
باشد؛

چ - دانشجویانی که بنا به دستورالعمل مصوب دانشگاه دارای ویژگی های استعداد درخشان هستند.

ح - دانش آموختگان رتبه اول دوره های کارشناسی و کاردانی.

جدول زیر آمار دانشجویان دارای استعداد درخشان را براساس تعاریف ذکر شده بالا بین سالهای تحصیلی ۱۳۸۰-۱۳۸۱ تا ۱۳۸۴-۱۳۸۵ نشان می‌دهد. در این جدول تعداد نفرات بر حسب شاخص انتخاب ایشان به عنوان استعداد درخشان نشان داده شده است.

شاخص سال	الف	ب	پ	ت	ث	ج	چ	ح	جمع
۱۳۸۰-۸۱	۸	۲۰	۵	۳	۰	۱۹۱۰	۴۳۰	۱۲۳۸	۳۶۱۴
۱۳۸۱-۸۲	۵	۲۹	۴	۱۸	۱۴	۱۷۲۳	۴۶۱	۱۲۶۰	۳۵۱۴
۱۳۸۲-۸۳	۷	۳۱	۱۱	۱۹	۱۶	۱۷۷۹	۵۰۶	۱۲۹۴	۳۶۶۳
۱۳۸۳-۸۴	۸	۳۴	۲	۱۸	۲۶	۱۶۹۳	۶۷۱	۱۴۶۳	۳۹۱۵
۱۳۸۴-۸۵	۶	۳۸	۱	۱۳	۲۰	۱۴۷۷	۸۰۶	۱۷۱۱	۴۰۷۲
جمع	۳۴	۱۵۲	۲۳	۷۱	۷۶	۸۵۸۲	۲۸۷۴	۶۹۶۶	۱۸۷۷۸

همانگونه که در جدول مشخص است بیشترین تعداد برگزیده شده با استناد به تعریفهای ارائه شده در بندهای "ج" و "ح" و کمترین تعداد مربوط به بندهای "الف" و "پ" می‌باشد. همچنین در جدول زیر آمار مربوط به دانشجویان دارای استعداد درخشان در سالهای ۷۷-۱۳۷۶ تا سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به تفکیک دانشگاه، دوره تحصیلی، سال ورود و تسهیلات اعطایی را نشان می‌دهد.

آمار مربوط به دانشجویان دارای استعداد درخشان در سالهای ۷۷-۱۳۷۶ تا سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳

رتبه	دانشگاه	مقطع	تعداد	سال ورود									گروه آموزشی						
				۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	انسانی	علوم پایه	فنی - مهندسی	هنر	کشاورزی				
۱	اراک	کارشناسی	۴۶				۱۲	۱۳	۲۱					۶	۱۶	۲۴			
		ک.ارشد و دکتری																	
۲	اصفهان	کارشناسی	۱۰۶	۱	۴	۸	۲۴	۳۱	۵۸					۳	۲	۱۰۱			
		ک.ارشد و دکتری																	
۳	الزهرا	کارشناسی	۷۶		۱	۴۳	۲۹	۱	۲	۴۰	۱۲	۳	۲۳						
		ک.ارشد و دکتری																	
۴	امام خمینی (ره)	کارشناسی	۲۹		۲	۳	۱۴	۶	۴	۲۹									
		ک.ارشد و دکتری																	
۵	ایلام	کارشناسی	۱۱۲			۲۹	۴۱	۴۲	۶۹	۲	۶	۳۵							
		ک.ارشد و دکتری																	
۶	بیرجند	کارشناسی	۹۸		۱۶	۱۶	۲۷	۳۶	۳	۲۴	۴۰	۲۸	۶						
		ک.ارشد و دکتری	۹				۴	۵											
۷	تربیت مدرس	کارشناسی																	
		ک.ارشد و دکتری	۱۸۶			۱۵	۶۴	۶۴	۴۳	۴۷	۱۲	۱۹	۱	۳۲					
۸	تربیت معلم تهران	کارشناسی	۱۱۲		۸	۲۷	۲۹	۲۷	۲	۸۵	۲۵	۲							
		ک.ارشد و دکتری	۵۹		۱	۱۵	۶	۹	۸	۲۸	۳۱								
۹	تربیت معلم سبزوار	کارشناسی	۲۴۰		۳۰	۴۲	۴۵	۴۲	۳۰	۱۵	۱۱۱	۱۲۹	۳۶	۳۰	۴۲	۴۵	۴۲	۳۰	۱۵
		ک.ارشد و دکتری	۳۹			۶		۹	۱۲	۱۲	۱۲	۲۷	۱۲	۱۲	۹	۶			

رتبه	دانشگاه	مقطع	تعداد	سال ورود									گروه آموزشی				تسهیلات اعطا شده
				۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	انسانی	علوم پایه	فنی - مهندسی	هنر	کشاورزی		
۱۰	تهران	کارشناسی	۶۷۲	۱۶	۱۲	۵۲	۸۰	۱۸۱	۱۶۹	۱۶۲	۶۳۶	۳۶				استفاده از اینترنت ، خوابگاه، اعطای کمک هزینه تحصیلی و بن کتاب	
		ک.ارشد و دکتری	۲۱				۴	۶	۱۱	۱۳					۸		
۱۱	خواجه نصیرالدین طوسی	کارشناسی	۲			۱				۱	۱				اعطای تسهیلات نقدی و غیرنقدی		
		ک.ارشد و دکتری	۸					۳	۲	۳					۸		
۱۲	خلیج فارس	کارشناسی	۳۵	۲	۹		۱۳	۱۱				۲	۲	۳۱	راه اندازی سایت کامپیوتر		
		ک.ارشد و دکتری	-														
۱۳	رازی کرمانشاه	کارشناسی	۲۷۲					۸۷	۸۷	۹۸	۱۰۱	۷۲	۴۸		اعطای تسهیلات نقدی و غیرنقدی		
		ک.ارشد و دکتری															
۱۴	زابل	کارشناسی	۴۰			۴	۱۶	۱۶	۴		۷	۱۰			برگزاری کلاسهای آمادگی کنکور، اعطای نقدی و غیرنقدی		
		ک.ارشد و دکتری															
۱۵	سمنان	کارشناسی	۵۵	۲۰	۲۴	۷	۴				۲	۲۰	۲۳		اعطای جوایز نقدی و غیرنقدی و اعزام به مسابقات علمی		
		ک.ارشد و دکتری	۱			۱							۱				
۱۶	شهرکرد	کارشناسی	۹۱	۲	۹	۸	۲۶	۲۰	۲۶		۲۶	۵۰	۴	۱۷	تسهیلات نقدی و غیرنقدی		
		ک.ارشد و دکتری	۱۹		۳	۳	۴	۵	۴		۴						
۱۷	شهید بهشتی	کارشناسی	۷۵۰	۷۰	۵۹	۱۰۴	۱۰۹	۱۳۳	۱۳۱	۱۴۴	۵۸۰	۱	۴۲	۱۲۷	اعطای کمک هزینه تحصیلی، بن کتاب، استفاده از اینترنت		
		ک.ارشد و دکتری	۱۲		۲						۹	۳					
۱۸	شهید چمران اهواز	کارشناسی	۴۲۱	۶۶	۸۵	۸۵	۵۷	۱۱۵	۹۸		۲۲۷	۵۱	۹۳	۱	شرکت در اردوی فرهنگی، استفاده از اینترنت و تسهیلات آموزشی و پژوهشی		
		ک.ارشد و دکتری	-														
۱۹	شیراز	کارشناسی	۲۴۸			۴۰		۵۵	۶۳	۹۰	۱۵۶		۹۰	۱	اعطای تسهیلات نقدی و غیرنقدی، برگزاری اردوهای علمی و کلاسهای تقویتی		
		ک.ارشد و دکتری	۱۵								۱۱	۱۵	۱	۱			
۲۰	صنعتی اصفهان	کارشناسی	۴۶۴	۱۱	۱۲	۴۱	۵۰	۶۴	۵۸	۲۲۸	۳۹		۴۰۶		تسهیلات نقدی و غیرنقدی		
		ک.ارشد و دکتری	۲۰۰				۱۴۰	۴۶	۵۵	۳۹	۳۱		۱۱۷				

ردیف	دانشگاه	مقطع	تعداد	سال ورود												
				۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	انسانی	علوم پایه	فنی-مهندسی	هنر	کشاورزی	
۲۱	صنعتی شاهرود	کارشناسی	۱۲۲			۳۰	۳۲	۳۵	۲۵		۱۷	۲۴	۵۰	۱	۱۰	
		ک.ارشد و دکتری	۱۵				۲		۸	۵					۱۱	
۲۲	صنعتی شریف	کارشناسی	۶۴			۳	۳۵	۹	۱۵	۲	۲		۶۲			
		ک.ارشد و دکتری	۱۹۰	۱	۳	۳	۱۸	۱۷	۷۷	۷۱	۱	۴۲	۱۴۷			
۲۳	علامه طباطبایی	کارشناسی	۳۱۵			۱۷	۷۹	۳۹	۶۸	۴۹	۶۳	۳۱۵				
		ک.ارشد و دکتری	۴۸				۷		۸	۷	۲۶	۴۸				
۲۴	گیلان	کارشناسی	۴۸۵	۸	۳۹	۵۴	۷۰	۱۲۴	۱۸۵	۵	۲۰۷	۹۸	۷۵	۲۵	۸۰	
		ک.ارشد و دکتری														
۲۵	لرستان	کارشناسی	۵				۱	۱	۳			۳	۲			
		ک.ارشد و دکتری														
۲۶	منابع طبیعی گرگان	کارشناسی	۶۰				۱۶	۱۶	۲۸			۱۲			۴۸	
		ک.ارشد و دکتری	۱						۱						۱	
۲۷	هنر تبریز	کارشناسی	۸۶	۱	۵۲		۲۰		۱۳					۸۶		
		ک.ارشد و دکتری	۷	۴	۱									۷		
۲۸	هنر تهران	کارشناسی	۳۱		۲	۴	۴	۹	۱۲					۳۱		
		ک.ارشد و دکتری														
۲۹	یزد	کارشناسی	۷	۲								۵	۷			
		ک.ارشد و دکتری														
۱۶۸۱۸	جمع	کارشناسی	۴۷۷۶	۱۲۹	۲۸۲	۶۲۰	۷۷۵	۱۱۹۰	۱۱۵۷	۶۲۳	۲۶۷۷	۶۳۰	۸۳۱	۲۹۵	۳۴۳	۱۴۳۲۸
		ک.ارشد و دکتری	۸۳۰	۵	۱۱	۱۳	۲۰۸	۱۸۸	۱۸۳	۲۲۲	۱۸۶	۹۴	۴۰۹	۱۹	۱۲۲	۲۴۹۰

- استعدادهای درخشان و وزارت بهداشت در مان و آموزش پزشکی

به منظور اعطای تسهیلات و حل مسائل مبتلا به استعدادهای درخشان در رشته های پزشکی، و اجرای سیاستهای حمایت و هدایت استعدادهای درخشان، طبق مصوبه مورخ ۸۱/۵/۲۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای هدایت استعدادهای درخشان در وزارت بهداشت تشکیل شد. شایان ذکر اینکه قبل از تشکیل این شورا معاونین آموزشی و پژوهشی وزارت بهداشت به عنوان اعضای دایم در جلسات شورای هدایت وزارت علوم شرکت می کردند و در حال حاضر دبیر شورای هدایت وزارت بهداشت و برعکس در جلسات شورای هدایت وزارتین شرکت می کنند.

دبرخانه این شورا وظایف مربوط به امور اداری و اجرایی را زیر نظر معاونت آموزشی و اموردانشجویی انجام و تسهیلاتی به شرح زیر در اختیار دانشجویان بر اساس آیین نامه سطح بندی عملکرد استثنایی و تسهیلات اعطایی قرار می دهد:

- امکان شرکت در آزمون پذیرش دستیار برای یکبار قبل از گذراندن طرح و سربازی؛

- معافیت از طرح نیروی انسانی پزشکان و پیراپزشکان برای سطح یک استعدادهای درخشان به شرح مندرج در آیین نامه مربوط؛

- امکان گذراندن طرح در مراکز آموزشی و پژوهشی در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی وابسته به وزارت بهداشت برای سطوح دو و سه طبق آیین نامه،

- ارائه تسهیلات آموزشی، پژوهشی و رفاهی برای دانشجویان استعدادهای درخشان؛

طبق امار اعلام شده توسط سازمان سنجش آموزش کشور تعداد دانشجویان دارای استعدادهای درخشان بر حسب کسب نمره ۲/۵ انحراف معیار بالاترین از میانگین در گروه آموزشی ذی ربط در طی سالهای ۸۴-۷۸ تعداد ۷۹۲۸ نفر می باشد که اکثر آنها در رشته های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی می باشد.

همچنین اعتباراتی به شرح زیر از محل ردیفهای حوزه معاونت آموزشی و اموردانشجویی وزارت بهداشت به موضوع استعدادهای درخشان اختصاص یافته است (اعتبارت به هزار میلیون ریال می باشد)

سال	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
اعتبارات	۱/۸	۷/۰۴	۶/۴	۵/۴	۳/۲	۵/۰۴	۶/۹

– استعداد‌های درخشان و دانشگاه آزاد اسلامی

دانشگاه آزاد اسلامی نیز با توجه به تعداد دانشجویان شاغل به تحصیل در آن و ضرورت وجود جایگاهی برای سیاستگذاری و ارائه خدمات به زمینه دانشجویان ممتاز در آن اقدام به تشکیل شورای هدایت استعداد‌های درخشان کرده است که مهمترین اقدامات آن به شرح زیر می باشد:

۱. ارائه تسهیلات آموزشی، پژوهشی و رفاهی به دانشجویان ممتاز
۲. ارائه ۲۵ درصد تخفیف در شهریه برای دانشجویان رتبه اول آزمون ورودی هر سال، ۱۵ درصد برای دانشجویان رتبه دوم دوره های تحصیلی کاردانی پیوسته و ناپیوسته و کارشناسی پیوسته و ناپیوسته و ارائه ۲۰ درصد تخفیف در شهریه به دانشجویان رتبه اول آزمون ورودی هر سال در مقاطع کارشناسی ارشد پیوسته و ناپیوسته و دکتری حرفه ای
۳. تخفیف شهریه برای دانشجویان ممتاز علمی، نفرات برتر آزمون سراسری، ممتاز ورزشی، قاری و حافظ قران کریم، نفرات برتر مسابقات فرهنگی، هنری، عضو باشگاه پژوهشگران جوان، دارای عناوین علمی و دانشجویان عضو انجمن های علمی
۴. ایجاد باشگاه پژوهشگران جوان

چالشها و پیشنهادها

– تعریف علمی برای استعداد‌های درخشان

بررسی شاخص‌های ذکر شده در آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای تشخیص دانشجویان دارای استعداد‌های درخشان که شامل مواردی چون برگزیدگان المپیادها یا مسابقات معتبر علمی بین المللی، افرادی که در کنکور سراسری نمره کل آنها ۲/۵ انحراف معیار بیشتر از میانگین نمرات شرکت کنندگان در گروه آموزشی ذی ربط می باشد، رتبه‌های برتر در کنکور کارشناسی ارشد و دکتری و آنهایی که به دلیل داشتن ویژگیهای استثنائی (در عمل به دلیل داشتن معدل کل بالا در دوران تحصیل) جزو دانشجویان ممتاز محسوب می‌شوند، چنانچه بخواهیم شاخص‌های وزارت علوم را از دیدگاه علمی و مثلا بر اساس مدل علمی ارائه شده توسط رنزولی که سه عامل اصلی؛ خلاقیت، انگیزش و توانایی هوشی بالاتر از میانگین را در تعریف و شناسایی این افراد مد نظر قرار می دهد، (پرداختچی، محمدحسن و یوسف محب زادگان؛ طرح پژوهشی بررسی میزان موفقیت دوره های دکتری پیوسته و ارائه راهکارهایی برای بهبود این دوره ه؛ موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۸۴، صص ۲۸-۲۹) بررسی کنیم، می بینیم که اکثر این شاخصها فاقد پشتوانه علمی هستند که از این نظر بایستی مورد بازنگری اساسی قرار بگیرند.

- وجود سازمانها و نهادهای موازی و نبود همکاری و هماهنگی بین این نهادها

متأسفانه تعداد نهادهای درگیر در مساله استعدادهاى درخشان که با عناوین مختلف در سازمانهایی چون وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت آموزش و پرورش، دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان ملی جوانان و معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری به صورت رسمی در این مورد فعالیت می کنند به نوعی باعث سردرگمی استعدادهاى درخشان می شود، همچنین نهادهایی مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی و هیات محترم وزیران نیز با مصوبات خود (مانند آیین نامه استعدادهاى برتر و نخبگی، آیین نامه جذب و نگهداری نیروی انسانی نخبه) به این سردرگمی ها بیشتر دامن می زنند.

با این که هدف نهایی تمام نهادهای مذکور کمک به استعدادهاى درخشان می باشد ولی متأسفانه فعالیتهای نهادهای مذکور مصداق این بیت حکیم مولانا است که می فرماید:

"هرکسي از ظن خود شد يار من وز درون من نجست اسرار من"

- نداشتن جایگاه حقوقی و نبود دفاتر استعدادهاى درخشان در تمام دانشگاههای کشور

یکی دیگر از مواردی که می توان به آن اشاره کرد عدم تشکیل دفاتر استعدادهاى درخشان در اکثر دانشگاههای کشور می باشد به طوریکه در خیلی از دانشگاهها به دلیل نبود دفاتر استعدادهاى درخشان در چارت سازمانی دانشگاهها، از تشکیل آنها خودداری شده یا اینکه به صورت غیررسمی زیر نظر معاونت آموزشی دانشگاه فعالیت می کنند البته این معضل در خود حوزه وزارت علوم نیز به نوعی قابل مشاهده است و به صورت یک اداره کل نیز وجود تشکیلاتی ندارد.

با توجه به موارد مذکور پیشنهاد می شود

- در حوزه ستادی وزارت علوم، دفتری با عنوان دفتر استعدادهاى درخشان که آیین نامه مربوط به آن نیز به تصویب شورای هدایت استعدادهاى درخشان وزارت علوم رسیده است تشکیل شود به صورت رسمی تشکیل و فعالیت نماید.

- دبیرخانه شورای هدایت استعدادهاى درخشان وزارت علوم با تنظیم آیین نامه های جدید با پشتوانه علمی، دانشگاهها را به سمتی سوق دهد تا اولاً نقش پژوهش، ابداع و نوآوری در گزینش دانشجویان دارای استعدادهاى درخشان پررنگ تر شود. (در همین رابطه نیاز به پژوهش های بیشتر و تلاش در جهت کمی نمودن ارزیابی های خلاقیت و نوآوری کاملاً ضروری به نظر می رسد.) ثانیاً باید تا جائیکه ممکن است تلاش شود تا از نمره محوری اجتناب شود بویژه اینکه ملاک نمره دهی در دانشگاههای مختلف وحتىی در گروه های آموزشی مختلف یک دانشگاه یکسان نیست.

- پیشنهاد می شود نهادهای درگیر در موضوع استعدادهای درخشان به طرق مختلف از جمله داشتن نماینده در شوراها یا کمیته های کارشناسی همدیگر نسبت به همکاری و هماهنگی بیشتر در مسائل مبتلا به استعدادهای درخشان بویژه در تدوین و اجرای آیین نامه های مصوب همکاری و هماهنگی داشته باشند،
- در انتها پیشنهاد می شود با توجه به بار ارزشی بسیار زیاد عبارت استعداد درخشان یا نخبگان که به طور طبیعی انتظارات زیادی را در دانشجویان، خانواده های ایشان و جامعه بوجود می آورد، کاربرد این واژه با حساسیت بیشتری مورد استفاده قرار گیرد. قطعاً انتصاب فردی به عنوان استعداد درخشان وقتی که تسهیلات مناسبی به او اعطا نمی شود و حمایت درخوری از او صورت نمی گیرد، صرفاً می تواند به نارضایتی او منجر شود لذا پیشنهاد مشخص این است که با حذف واژه استعداد درخشان یا نخبگان از بسیاری از آیین نامه ها واژه هایی مانند ممتاز تحصیلی ، دانشجویان سرآمد، برگزیدگان علمی و غیره مورد استفاده قرار گیرد.